

Zorluklar Arasında Diyalog: Rusya ve Suudi Arabistan'ı Bağlayan Faktörler

Leonid M. Issaev

Modern tarihi boyunca Rusya'nın Suudi Arabistan'la zorlu ve muğlak bir ilişkisi olmuştur. İki ülke arasındaki etkileşimler, büyük ölçüde, her birinin genelde dünyada, özelde ise Ortadoğu'da sürekli olarak değişen rol ve yeriyile açıklanabilecek iniş çıkışlar, sert çatışmalar ve keskin ısınışlar içermektedir.

Sovyetler Birliği 1926'da Kral Abdülaziz tarafından kurulan Suudi devletinin bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. Ancak bu durum, 12 yıl sonra Suudi yönetimini, Sovyet büyükelçisi Karim Khakimov'un Moskova'ya çağrılıp, o dönem ivme kazanan din karşıtı kampanyanın bir parçası olarak casusluk suçlamasıyla vurulmasının ardından Sovyetler Birliği'yle diplomatik ilişkilerini kesmekten alıkoymadı. Bu hikâyenin çarpıcı yanı ise Sovyet diplomatın öldürülmesinden sadece altı ay sonra Suudi Arabistan'da büyük petrol rezervlerinin bulunmasıydı. Ancak, bu zamana kadar Sovyet diplomatik temsilciliklerinin tüm personeli Suudi Arabistan'ı terk etmişti.

Bir gözün Washington'da olması

Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler 1990'a kadar düzeltilmedi. Rus-Suudi ortak resmi bildirisi, iki ülkenin "her iki devletin halklarının menfaati için dostça ilişkiler" geliştirmeyi amaçladığını vurgulayarak "bölgesel çatışmaların çözümü, uluslararası dayanışmanın geliştirilmesi ve barışın ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesini" öne çıkarıyordu¹. Buna rağmen 1990'larda Rusya ile Suudi Arabistan arasında özellikle siyasi konulardaki pek çok anlaşmazlık devam etti. En şiddetli anlaşmazlıklardan biri de Kuzey Kafkasya'nın durumuydu.

Devam eden süreçte Rus-Suudi ilişkileri, büyük ölçüde Riyad ve ana jeopolitik müttefiki Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerinin durumuna bağlıydı. New York'taki 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra ABD-Suudi iş birliğinde ani bir bozulma oldu. ABD, Suudi Arabistan'ın Ortadoğu'da "kötülüğün merkezi" haline geldiğini ve Birleşik Devletler'in tehlikeli bir düşmanı olduğunu iddia etti². Bu şartlar altında, sembolik olarak Rus-Suudi ilişkilerini iyileştirmek mümkün hale geldi.

Suudi Arabistan ile Rusya arasındaki sonraki yakınlaşma aşaması Amerika'nın 2003 Irak işgaliyle de bağlantılıydı. Moskova ABD'nin eylemlerine karşı çıkarken Irak karşıtı koalisyonu katılmayı reddeden Krallığın sesi ise Washington tarafından dikkate alınmadı. Aynı zamanda, Suudilerin, Rusya'nın Kuzey Kafkasya politikasına yönelik eleştirileri de sönmeye başladı. Ocak 2004'te, Suudi Arabistan Çeçen lider Ahmed Kadirov'u Çeçen

2000'li yılların iki ülkenin bir araya gelmeye çalıştığı ancak bu sürecin kırılğanlığının iki ülkenin iç ihtiyaçlarından ziyade büyük oranda dış koşullardan kaynaklandığı bir dönem olduğu söylenebilir

halkının meşru temsilcisi olarak kabul etti. Dahası, Kadirov Prens Abdullah ile birlikte Kabe'nin yıkanması merasimine katılarak büyük bir paye kazandı³. 2008'de ise Güney Osetya'daki çatışmanın ardından Kral Abdullah "Rusya'nın eylemlerini anladığını" açıkladı⁴. Yine de bu açıklamaları Suudi Arabistan'ın Güney Osetya ve Abhazy'a'nın bağımsızlığını tanınması izlemedi.

Sonuç olarak, 2000'li yılların iki ülkenin bir araya gelmeye çalıştığı ancak bu sürecin kırılğanlığının iki ülkenin iç ihtiyaçlarından ziyade büyük oranda dış koşullardan kaynaklandığı bir dönem olduğu söylenebilir.

Bunun sonucunda muhtelif konularda çözülmemiş anlaşmazlıklar, güven eksikliği ve on yıllar boyunca birbirleri hakkında oluşturmuş oldukları olumsuz imajlar (Suudi medyasında Rus karşıtı içerikler yer aldığı gibi, Rus medyasında da orta çağ geleneklerine bağlı olma ve dünyadaki terörizmin suç ortağı olma yönünde suçlanan Krallık aynı sıklıkta yer alıyordu.) iş birliği arzusunun sadece kâğıt üzerinde kalmasına yol açtı. Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki, 2009 itibarıyla sadece 363,8 milyon ABD dolarına ulaşan ticaret bunun en açık örneğiydi⁵.

"Rus Demiryolları" şirketi, 2008'de 800 milyon ABD doları değerindeki 520 kilometrelik demiryolu inşa ihalesini kazandı ancak dört ay sonra Suudi Arabistan sözleşmeyi imzalamayı reddetti. Suudi yönetiminin tamamen politik olan ve Krallığın Moskova ile iş birliğinin genişlemesine yönelik gerçek tutumunu ortaya koyan bu kararı, Washington ile

ilişkilerin normaleştiği sonraki döneme denk geldi. Barack Obama 2008'de ABD başkanı olduğunda Riyad ona oldukça itimat ediyordu. Obama'nın, ilk ziyaret noktası olarak seçtiği Suudi Arabistan ile başlayan ve tüm Müslüman âlemine, Amerikan'ın yapım aşamasındaki Ortadoğu politikasının vizyonu ile seslendiği, Kahire Üniversitesi'ndeki konuşmasıyla biten Ortadoğu gezisini hatırlamak yeterli olacaktır. Bu şartlar altında, Rusya'nın bir kez daha Suudi Arabistan için önemini yitirmesi iki ülke arasındaki ilişkilerde başka bir durgunluk dönemini başlatmış oldu.

Zoraki ortaklık ve uzun zamandır beklenen ziyaret

Kral Selman'ın tahta çıkması ve Haziran 2017'de Krallığın ikinci adamı olan oğlu Muhammed'in konumunu güçlendirmesiyle Rus-Suudi ilişkileri, kademeli olarak menfaat odaklı bir iş birliğine doğru ilerledi ve taraflar arasındaki ideolojik çatışmadan eser kalmadı. İki ülke arasında daha iyi ilişkiler geliştirmek, hem "Suudi Arabistan-Rusya ilişkileri en iyi dönemini yaşıyor"⁶ diyen Muhammed bin Selman hem de Rus yönetiminin yararına olacaktır.

Kral Selman'ın tahta çıkması ve Haziran 2017'de Krallığın ikinci adamı olan oğlu Muhammed'in konumunu güçlendirmesiyle Rus-Suudi ilişkileri, kademeli olarak menfaat odaklı bir iş birliğine doğru ilerledi ve taraflar arasındaki ideolojik çatışmadan eser kalmadı

Hanedan mensuplarının meşruiyetinden şüphe duymadığı Kral Selman'dan, yeni ancak henüz oturmamış kurallarla baş döndürücü bir kariyer ortaya koyan oğlu Muhammed'e devredilecek makamın selâmeti Krallık için kilit bir konu olmaya devam etmekteydi. Bu bağlamda, Suriye ve Yemen'de, Katar ile kutuplaşmada

ve hatta Lübnan Başbakanı Saad Hariri'nin başarısız istifasında bile bir sonuç elde etmediği için Veliyaht Prens dış politika zaferlerine son derece muhtaçtı. Dolayısıyla, Suriye'deki askeri operasyonların başlamasından sonra Ortadoğu'da önemli oyuncular arasına giren Rusya ile Riyad için önemli olan dış politika konularında anlaşma yapmak buna katkı sağlayabilirdi.

Suudi yönetimi Obama hükümetinin Ortadoğu'daki eylemlerinden duyduğu hayal kırıklığını gizlemedi. Rus Uzman Grigory Kosach'a göre, "Arabistanlılar, Suriyebulmacasına Washington'dan ziyade Moskova'da çözüm aramaları gerektiğini hissediyorlardı."⁷. Yemen örneğinde de benzer bir durum yaşanmaktaydı. Riyad, 2018'de Yemen krizinden çıkış yollarını aramak için Moskova ile diyalogunu ciddi ölçüde yoğunlaştırdı. Suudi yönetimine göre, Rusya, Suud yanlısı Mansur Hadi hükümeti ile Ensarullah Hareketi kontrolündeki San'a yetkilileri arasında önemli bir ara bulucu rolünü üstlenebilecek konumdaydı.

Riyad, 2018'de Yemen krizinden çıkış yollarını aramak için Moskova ile diyalogunu ciddi ölçüde yoğunlaştırdı. Suudi yönetimine göre, Rusya, Suud yanlısı Mansur Hadi hükümeti ile Ensarullah Hareketi kontrolündeki San'a yetkilileri arasında önemli bir ara bulucu rolünü üstlenebilecek konumdaydı

Öte yandan, Moskova ise Rus-Suudi ilişkilerinin finansal ve ekonomik yönünü güçlendirme niyetindeydi. Rus yönetimi ekonomik ve askeri-teknik iş birliğini etkileyen anlaşmaların çoğunun mutabakat bildirisi düzeyinde kalmasından duyduğu memnuniyetsizliği defalarca dile getirmişti. Başka bir deyişle, Rus çıkarları büyük oranda yaptırım düzeninden kaynaklanan iç zorluklar tarafından belirlenmekteydi. Rusya,

önemli bir ticari ortağı olan Avrupa Birliği'ni kaybetmişken alternatif aramaya zorlandı. Bu bağlamda dış politika ve dış ekonomik ilişkileri çeşitlendirme yolunu seçen Muhammed bin Selman'ın konumunu güçlendirmenin oldukça yararlı olduğu ortaya çıktı.

Kral Selman'ın Moskova ziyareti, Rusya'nın uzun süredir beklediği, iki ülkenin ilerideki yakınlaşma dönemi için duydukları arzunun doruk noktası oldu. Bu durum ilk defa 2015'in ilk yarısında, Vladimir Putin'in yaptığı bir telefon görüşmesi sırasında Suudi Arabistan'ın yeni kralını Rusya'ya davet etmesiyle dile getirildi. O zamandan sonra Kral birkaç ziyaret planlamış olmasına rağmen her seferinde tarihler ertelendi. Sadece son altı ayda Selman'ın ziyaret tarihleri üç defa gözden geçirildi: ilk olarak Temmuz ortasında Hamburg'daki G-20 zirvesinden hemen sonra olması beklenen görüşme, önce Ağustos'un başına ve son olarak da Ekim 2017'ye ertelendi.

Görüşmenin gerçekleşmesi ile Selman Rusya'yı ziyaret eden ilk Suudi kralı oldu. Dışişleri Bakanı iken Faysal, veliaht prens iken Abdullah, hatta Riyad emiri olduğu dönemde Selman bile Rusya'yı ziyaret etmişti ama bu tarihe kadar hiçbir Suudi kralı Rusya'ya resmi bir ziyaret düzenlememişti. Vladimir Putin karşılama konuşmasında buna değinerek bu ziyareti "bir dönüm noktası" olarak niteledi⁸.

Rus-Suudi diyalogunun siyasal yönünden söz açılmışken Riyad'ın mevcut durumdan oldukça memnun görüldüğünden bahsetmek de gerekiyor. İki ülkenin Suriye konusundaki duruşları hâlâ taban tabana zıt durumda olsa da Suriye sorunu son dönem Rus-Suudi diyalogunda, Rusya'nın Suriye işgalinin ilk yıllarındakine kıyasla çok daha küçük bir rol oynuyordu. Suudi

Arabistan için Suriye konuları ikinci sıraya yerleşmişken yerini Arap yarımadasındaki komşuları Yemen ve Katar ile olan sorunların çözüm ihtiyacına bırakmıştı. Bu bağlamda Rusya'nın Haziran 2017'deki Körfez krizinde tarafsız kalması Rus-Suudi ilişkilerinin gelişmesinin önemli bir ayağı oldu.

Bununla birlikte, Suudi Arabistan Beşşar Esad'ın iç savaşı kazandığını kabullenmiş görünmekteydi. Bu açıdan, Suudi yönetimi için Suriye konusundaki Rus-Suudi diyalogu, Tahran ile Moskova arasındaki ilişkileri koparmanın yanı sıra, İran'ın Suriye'deki varlığını azaltmanın fırsatlarını kollamaktan ibaretti.

Suudilerin Yemen'deki askeri operasyonunun başlangıcından itibaren Rus yönetimi, Muhammed bin Selman ile yakından ilişkili olarak, Yemen hakkında keskin yorumlar yapmaktan kaçınmaya çalışarak Riyad'ın çabalarını fiilen desteklemiş oldu

Bunun bir diğer örneği de Suudi Arabistan'ın Moskova'nın sadece sadâkatini değil aynı zamanda arabuluculuk yapmasını da beklediği Yemen'dir. Suudilerin Yemen'deki askeri operasyonunun başlangıcından itibaren Rus yönetimi, Muhammed bin Selman ile yakından ilişkili olarak, Yemen hakkında keskin yorumlar yapmaktan kaçınmaya çalışarak Riyad'ın çabalarını fiilen desteklemiş oldu. Rusya, 2015'te Ürdün, İngiltere ve ABD tarafından Yemen hakkında teklif edilen 2217 Nolu kararı oylamaktan kaçınmış, 2017'de ise 2342 Nolu karar için lehte oy kullanarak temelde önceki kararın şartlarını tekrarlamış ve Yemen'e yapılan Suudi müdahalesini meşrulaştırmıştı.

Vladimir Putin ile Kral Selman'ın Moskova'daki görüşmesi bu yönelimi

güçlendirdi ve böylece Rus yönetimi, Suudilerin Yemen çatışmasını çözmek için daha ileri adımlar atmasını engellemeye dair bir niyeti olmadığını ortaya koydu. Rus yönetiminin "sessizliğinin" hâlâ geçerli olduğunu 2018 yazında meydana gelen iki olayda açıkça görebiliriz. Birincisi Koalisyon güçlerinin, Hudeyde'yi ele geçirmek için 2018 Haziran'ı ortasında başlattığı ve Yemen'de halihazırda ciddi olan insani durumu daha da kötüleştiren askeri operasyondur. İkincisi ise, diğer ülkelerin yanı sıra, Koalisyon devletlerinin de insan hakları ihlalleri ve "askeri" olarak nitelenebilecek suçlarla itham edildiği BM uzman heyeti raporudur.⁹ Bu iki olaydan hiçbiri Moskova'nın ilgisine mazhar olamamıştır.

Geleceği belirsiz anlaşmalar

İki ülke arasındaki olumlu sayılabilecek bu siyasi durum ekonomik alanda da bir miktar başarı elde etmeyi mümkün hale getirdi. Rusyönetiminin, Suudi Arabistan'a yönelik temel niyeti, iki ülke arasındaki iş birliğinin Rus Dışişleri Bakanlığı tarafından, "düzeyinin mevcut potansiyeli karşılamadığı" belirtilen finansal ve ekonomik yönlerini geliştirmektir. Ülkeler arasındaki ticari ve ekonomik iş birliği düzeyi 2000'lere kıyasla daha yüksek olsa da hâlâ 500 milyon ABD doları civarında seyretmekteydi¹⁰ ki bu Suudi Arabistan ile ABD arasındaki 70 milyar doları¹¹ aşan ticaret hacmiyle kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktaydı. Rus yönetimi, ekonomik ve teknik-askeri iş birliğini etkileyen anlaşmaların çoğunun mutabakat bildirisi düzeyinde kalmasından duyduğu memnuniyetsizliği defalarca dile getirdi.

Kral Selman'ın ziyareti, bir açıdan, bağlayıcılığı olmayan anlaşmalar yapma uygulamasında değişikliğe gitmeye katkı sağladı. Her ne kadar Vladimir Putin ile Kral Selman arasında imzalanan 14

Rus yönetimi, ekonomik ve teknik-askeri iş birliğini etkileyen anlaşmaların çoğunun mutabakat bildirisi düzeyinde kalmasından duyduğu memnuniyetsizliği defalarca dile getirdi

belgeden g'ü bağıllık gerektirmeyen çerçevede anlaşmalar olsa da¹² taraflar yine de uzun süredir ciddi bir şekilde üzerinde çalışılan iş birliği alanları olan yatırım ve askeri-teknik iş birliği konularında ilerleme kaydetmeyi başardı.

Taraflar, yatırımlar alanında, Rus Doğrudan Yatırım Fonu (RDIF), ARAMCO ve Suudi Arabistan Kamu Yatırımları Fonu'nun ortak katılımıyla 1 milyar dolarlık bir Yatırım Enerji Fonu ve benzer bir sermayeyle, RDIF ve Suudi Arabistan Kamu Yatırımları Fonu'nun ortak katılımıyla Yüksek Teknoloji Yatırım Fonu kurma konusunda anlaşta. Ek olarak, altyapı projelerine yatırım yapması amaçlanan "United Transport Concession Holding"e ortak yatırım yapmak üzere 100 milyon dolarlık bir anlaşma da imzalandı¹³. Her ne kadar Moskova ve Riyad bu doğrultuda gerçek bir anlaşmaya varmayı başarsa da yatırım tutarının sembolik olması Suudilerin bu konuda stratejik bir karar almadaki çekimserliğini gösterdi.

Ayrıca Rus tarafının inisiyatifiyle, Gazprom ve ARAMCO arasında; doğalgaz keşif, üretim, nakliye ve depolamadan LNG projelerine kadar tüm değer zinciri boyunca iş birliği ihtimallerini araştırarak bir mutabakat anlaşması imzalandı. Bu anlaşmalar Aralık ayında Suudi Arabistan Enerji, Sanayi ve Madeni Kaynaklar Bakanı Halid Falih'in Yamal LNG açılışına katılmasıyla pekiştirildi. Taraflar Rusya'nın sıvılaştırılmış gazının Suudi Arabistan'a arzı konusunda ön anlaşmaya varmayı başardı. Bu arz için yapılacak kontratın bir tarafta ARAMCO ve öbür tarafta "Novatek" ve "Rosneft" olmak üzere imzalanacağı düşünülmektedir¹⁴.

Petrol sektöründe, SIBUR, RDIF ve ARAMCO petrokimyasallar ve petrokimya ürünlerinin Rusya Federasyonu ve Suudi Arabistan topraklarında pazarlanması alanında muhtemel iş birliği konulu iki mutabakat anlaşması daha imzalandı. Anlaşma, şirketlerin, Rusya ve Suudi Arabistan'daki petrokimya pazarlarının potansiyelini değerlendirip daha fazla iş birliği yapma imkanlarını araştırmayı içermekteydi. Benzer bir mutabakat da SIBUR, ARAMCO ve endüstriyel yatırım şirketi SABIC arasında imzalandı¹⁵.

Suudi Arabistan Krallığı'nın, Rusya ile ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi konusunda temkinli olması, Kral Selman'ın Rusya Federasyonu'na bağlı cumhuriyetlerin başkanlarıyla (Tataristan başkanı Rüstem Minnihanov, Çeçenistan başkanı Ramazan Kadirov, İnguşetya başkanı Yunus-Bek Yevkurov ve Başkurdistan başkanı Rüstem Hamitov) yaptığı toplantılarda da kendini gösterdi. Bu toplantılarda gündeme gelen temel konular, Suudi yatırımların bölgeye çekilmesi ve Suudi Arabistan ile yukarıda adı geçen cumhuriyetler arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesiydi.

Ancak Suudi tarafı, burada da acele etmemeyi seçerek bu konuları Rus-Suudi hükümetler arası ticari, ekonomik, bilimsel ve teknik iş birliği komisyonu ve Suudilerin zayıf bir çıkar grubu olarak da görülebilecek Rus-Arap Ticaret Konseyi'ne iletmeyi teklif etti. Bu arada, Muhammed bin Selman'ın Haziran'da futbol Dünya Kupası açılışı için gerçekleştirdiği Moskova ziyaretinden sonra bile, mevcut durumda herhangi bir önemli değişiklik yaşanmadı.

Daha önce tarafların, S-400 karadan havaya füze sistemi temini için anlaşmalarına rağmen hâlâ çok düşük düzeyde ilerleme kat edilen askeri-teknik iş birliği alanında da Rusya ve

Esasen Riyad, Rus silahlarını o kadar da önemsememekle birlikte ordusunu yeniden silahlandırma niyetinde de değildir. Krallık için bu konunun daha politik bir anlamı vardır: Rus silahlarının İran'a satışını engellemek

Suudi Arabistan sadece sözlü anlaşmaya varabildi. Ayrıca Riyad, Moskova'dan "Kornet-M" tanksavar füze sistemleri, TOS-1A ağır alev makinesi sistemleri ve bomba atarlar satın alacaktı. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri medyasının S-400 anlaşmalarını erken duyurması nedeniyle Rusya Federasyonu Federal Askeri-Teknik İş Birliği Hizmetleri bu bilgiyi doğrulamak ve henüz yazılı bir S-400 anlaşmasının imzalanmadığını açıklamak zorunda kaldı.

Şimdiye kadar imzalanan tek kontrat, Rosoboronexport ile Suudi askeri sanayi şirketi arasındaki Kalaşnikov AK 103 taarruz tüfeklerinin Suudi topraklarında lisanslı üretimine ilişkin anlaşmadır. 3,5 milyar dolar tutarındaki bu işlemin değeri¹⁶, özellikle bu yıl Mayıs ayında imzalanan ve 110 milyar dolar değerinde silah satın alımını öngören Suudi-Amerikan anlaşması¹⁷ ile kıyaslandığında sembolik kalmaktadır.

S-400 sistemlerinin teslimatı için yapılan pazarlığın spesifik koşulları hâlâ bilinmemektedir; özellikle de Rusya'nın, Suudi tarafına teknoloji transferi anlamına gelen, sistemlere Suudi uzmanlarca bakım yapılması işlemini onaylayıp onaylamadığı netleşmiş değildir. Bu ayrıntılar, ziyaretten sonra kurulan Rus-Suudi askeri-teknik iş birliği komisyonunun toplantısında görüşülecektir. Bu projenin uygulanması büyük oranda iki ülke arasındaki İran konulu siyasal diyaloga bağlı olsa da Türkiye'ye yapılan S-400 satışına bakılırsa Rusya'nın henüz teknoloji transferine hazır olmadığı görülmektedir.

Esasen Riyad, Rus silahlarını o kadar

da önemsememekle birlikte ordusunu yeniden silahlandırma niyetinde de değildir. Krallık için bu konunun daha politik bir anlamı vardır: Rus silahlarının İran'a satışını engellemek. Başka bir deyişle Suudi Arabistan İran'ın kontratlarını devre dışı bırakmanın yollarını aramaktadır ki bu da en azından şu aşamada, bu anlaşmayı Moskova için kabul edilemez kılmaktadır.

Aynı zamanda iki ülke arasındaki yatırım, ekonomik veya askeri iş birliğinin daha da ilerletilmesinin tartışmalı olduğu ve bu yatırımların ilerlemesi ile sonlanması ihtimallerinin eşit olduğunu anlamak gerekir. Bu durum, birçok bakımdan Suudi Arabistan'ın önem atfettiği siyasal konulardaki diyalogunu nasıl geliştireceğine bağlı olacaktır.

Enerjik Atılım

OPEC+ çerçevesinde varılan anlaşmalar kapsamında, petrol üretimini arttırarak kara altının fiyatını istikrarlı hale getirmeyi amaçlayan anlaşma tek istisna olarak görülebilir. 2018'in ilk yarısında Halid Falih ile Alexander Novak arasında düzenlenen bir dizi toplantının ardından Suudi Arabistan, Rusya'nın petrol üretiminin OPEC+ ülkeleri tarafından günlük 1,5 milyon varil oranında arttırılması fikrini desteklediğini doğruladı. Aynı zamanda taraflar artışın deneme aşamasında kademeli olacağı konusunda anlaşıldılar. Yalnızca 2018'in 3.çeyreğinde yapılacak deneme sonrasında ise OPEC+, üretim hacminin arttırılmasına veya azaltılmasına karar verecek.

Bunun yanında, kalıcı bir OPEC+ anlaşmasından yana olma konusunda mutabakata varan Rusya ve Suudi Arabistan, katı bir üretim kotası belirlememe ve yapının, katılımcılarının gerektiğinde piyasayı düzenlemek amacıyla ortak karar alarak üretim

kısıtlamaları getirebileceği bir foruma dönüştürme konusunda anlaştılar.

Moskova ve Riyad'ın, küresel petrol ve doğalgaz piyasasının dengesini sürdürerek hem taraflar arasında hem de yurtdışında petrol ve doğalgaz altyapısına yatırım yapmasını sağlayacak ikili bir Rus-Suudi anlaşmasının tesisi için çalışmalarına da başlandı. Anlaşmada sadece petrol sektörüne değil bizzat doğalgaz sektörüne de büyük bir vurgu yapılacak olması kayda değerdir.

Bu durumda, Rusya'nın, geliştirilmesi için Suudi yatırımlarını çekmeye çalıştığı "Arctic LNG-2" projesinin iyileştirilmesine daha çok dikkat çekilmektedir. Yapımına 2019'da başlanacak olan projenin, yıllık 19 milyon ton LNG üretim kapasitesiyle ilk endüstriyel sıvılaştırılmış gaz serisinin 2022-23'te üretilmesi beklenmektedir. Gerekli yatırım hacminin ise 20 milyar ABD doları olması beklenmektedir.

Riyad'ın Washington ile stratejik ilişkilerini sürdürme isteği devam etmekte; bu nedenle de Rusya, Krallık için hâlâ "duruma bağlı" bir ortak olarak algılanmaktadır. Ancak, Moskova'daki Suud algısı için de aynı durumdan söz edilebilmektedir

Kremlin'in, Suudileri bu projenin uygulamasına dahil etme kararı Moskova ile Riyad arasında gelişen karşılıklı güveni göstermektedir. "Arctic LNG-2" projesinin yapımı Rusya ve doğalgaz sanayisi için stratejik bir öneme sahiptir. Bu projenin başarıyla tamamlanması Moskova'nın yeni doğalgaz pazarlarına (Hint Okyanusu ve Fars Körfezi) erişimini garanti etmekte ve Kremlin'in 2035'e kadar uluslararası doğalgaz pazarındaki, hâlihazırda %5,5 olan payını %15-20'ye çıkarma planlarının uygulanmasını sağlamaktadır. Bu amaçla 2030'a kadar Yamal Yarımadası'nda yıllık

toplam 55 milyon ton LNG üretim kapasiteli doğalgaz üreten birkaç tesis ve bir doğalgazlı enerji tesisi inşa edilecektir. Dolayısıyla, dış yaptırım koşulları altında yalnızca Moskova'nın güvendiği ve projeyi tamamlamaya hazır olduğundan emin olduğu ülkeler Yamal'daki LNG projelerinin geliştirilmesine dahil olacaktır.

***

Tüm bunlar, Rus-Suudi iş birliğinde, siyasal konulardaki köklü ayrışmanın korunduğunu ve yıllar boyunca gelişen ekonomik bağlar tarafından tanımlanan, tamamen iş birliğine yönelik olmayan ciddi sınırlar olduğunu göstermektedir. Riyad'ın Washington ile stratejik ilişkilerini sürdürme isteği devam etmekte; bu nedenle de Rusya, Krallık için hâlâ "duruma bağlı" bir ortak olarak algılanmaktadır. Ancak, Moskova'daki Suud algısı için de aynı durumdan söz edilebilmektedir. İki ülke arasında vuku bulacak gibi görünen "yakınlaşma" bizi yanıltmamalıdır: taraflar arasındaki ilişkiler sistematik ve stratejik derinlikten yoksundur. Ve Moskova ile Riyad arasındaki ilişkiler, hızlı çıkışların yine aynı keskinlikteki düşüşlerin izlenebileceği dalgalı dinamiklere sahiptir. Ancak bu Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki menfaat ilişkisine dayanan geçici iş birliğini önlememektedir.

Referanslar

- 1- Sovyet-Suudi Ortak Bildirisi // Izvestiya. 19.09.1990.
- 2- Dobrynin Anatoly. Çok Gizli Bilgi: Altı ABD başkanının görev süresinde Washington büyükelçisi (1962-1986). Moskova, Avtor. 1996. s. 434.
- 3- Vasilyev Alexey. Return, but how? // Asia and Africa Today, №12, 2016. s. 9.
- 4- Rus-Suudi ilişkilerinin 7 gerçeği // Vesti, Ekonomi- <http://www.vestifinance.ru/articles/43557>
- 5- Rus-Suudi ticari ve ekonomik iş birliği // Rusya Federasyonu'nun Suudi Arabistan Büyükelçiliği- http://www.riyadh.mid.ru/torgov_econ.html
- 6- Koroleva Anna. Rus-Suudi ilişkileri petrol şirketlerini teşvik ediyor // Expert- <http://expert.ru/2017/10/10/ros-sijsko-saudovskie-peregovoryi-obnadezhili-neftyanikov/>
- 7- Kosach Grigory. Rusya ve Suudi Arabistan: ilişkilerin evrimi // Svobodnaya Mysl- <http://svom.info/entry/608-ros-siya-i-saudovskaya-araviya-evolyuciya-otnosheni/>
- 8- Putin Suudi Arabistan Kralı'nın ziyaretini 'dönüm noktası' olarak niteledi // Vedomosti- <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2017/10/05/736717-putin-korolya>
- 9- Situation of Human Rights in Yemen, Including Violations and Abuses since September 2014 // Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği yıllık raporu ve Yüksek Komiserlik ve Genel Sekreterlik raporları, 17 Ağustos 2018- https://www.ohchr.org/Documents/Countries/YE/A_HRC_39_43_EN.docx
- 10- Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler // RIA Novosti- <https://ria.ru/spravka/20171005/1505783216.html>
- 11- ABD Ticaret Temsilciliği Ofisi- <https://ustr.gov/countries-regions/europe-middle-east/middle-east/north-africa/saudi-arabia>
- 12- Rus-Suudi müzakereleri sonucunda imzalanan anlaşmalar // Kremlin- <http://kremlin.ru/supplement/5236>
- 13- A.g.e.
- 14- Suudi Arabistan Enerji Bakanı LNG-Yamal'a katılacak // TASS- <http://tass.ru/ekonomika/4789310>
- 15- Suudi Arabistan Kralı'nın ilk Rusya ziyaretinin sonuçları // TASS- <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4627597>
- 16- Rus-Suudi müzakereleri sonucunda imzalanan anlaşmalar // Kremlin- <http://kremlin.ru/supplement/5236>
- 17- U.S. Relations with Saudi Arabia // U.S. Department of State- <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3584.htm>

YAZAR HAKKINDA

Leonid M. Issaev Siyasal Bilimler alanında doktora derecesine sahiptir. National Research University Higher School of Economics – Saint Petersburg’da Asya ve Afrika Çalışmaları Bölümünde Doçent olarak görev yapmaktadır. Kendisi National Research University Higher School of Economics’de Sosyo-politik İstikrarsızlaşma Risk Gözlem Laboratuvarının Başkan Yardımcısı olup Rus Bilimler Akademisi bünyesindeki Afrika Çalışmaları Enstitüsü’nde kıdemli araştırmacı olarak çalışmaktadır. Issaev, Rus Siyasal Bilimler Derneği Bilimsel Konseyi ile Rus Sosyoloji Topluluğu’nun bir üyesidir. İslam siyaset felsefesi ile Arap Dünyası siyasal sistemleri ve siyasal süreçleri üzerine dersler vermektedir.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum; amacı, Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için tarafsız araştırmalar yapıp buna dönük uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözeterek araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

    / SharqForum

 / Sharq-Forum

ALSHARQ FORUM

